

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Вергунової Наталії Сергіївни "Принципи трансформації в формоутворенні засобів пересування для людей з обмеженими можливостями здоров'я", подану на здобуття вченого ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 - дизайн.

Розпочнемо з емоційних вражень. Підстави для цього є: понад 350(!) використаних джерел, понад 100 ілюстрацій – малюнків, таблиць, схем, більшість з яких складні і багатоелементні, 190 сторінок тексту дисертації, що на півсотні сторінок перевищує мінімальну норму. Отож, вже при першому наближенні виникає питання: а чи адекватним буде зміст дослідження всім формальним показникам дисертації, тема якої не надто популярна, специфічна і торкається інтересів, здавалося б, незначного кола людей. Але, зрештою, сумнів розвіюється. Текст дослідження повною мірою підтверджує неминучість вищезгаданих переваг. Автор дисертації переконливо доводить важливість теми і показує, що увага до неї з боку науковців щодалі зростає. На жаль, останнім часом кількість людей з обмеженими можливостями здоров'я невпинно збільшується і тому увага до проблеми зумовлена не просто дослідницькою допитливістю, а об'єктивними причинами. У зв'язку з цим можна навіть говорити про певну міру благородства дослідників, що присвятили себе вирішенню життєво важливої соціальної проблеми.

Взагалі кажучи, проблема має глобальний масштаб. Судячи зі вступу, автор дисертації це усвідомлює. Разом з тим, дана ознака не знайшла спеціального підкреслення. Автор обмежилась висвітленням проблеми з суто дизайнерських професійних позицій, відповідно потрактувавши мету і завдання дослідження і не розкривши всеохопно її походження і широкого значення. В продовження висловленої думки звернемо увагу на те, що, незважаючи на величезний список літературних джерел, він не завжди безпосередньо пов'язаний з темою дослідження. Чимало названих автором книг і статей мають загальний характер, водночас не знайшлося місця окремим джерелам, які напряму стосуються досліджуваної теми. Можна вказати, наприклад, на дисертацію Андрія Павліва «Художньо-конструкторські принципи моделювання транспортних засобів для сімейного автотуризму». Все ж, заради справедливості зазначимо, що помічені недосконалості не впливають на якість ознайомчої частини роботи, яка, в результаті, формує у читача достатньо ясну картину проблемної ситуації і мотивоване розуміння мети і завдань дослідження.

Перший розділ, як належить, розпочинається з пояснення стану дослідженості проблеми. Величезний обсяг літератури, на що ми вже вказували, спонукав дисертантку його класифікувати, що, безумовно, полегшило читачеві засвоєння матеріалу по першому питанню. Можливо, автор і не ставила перед собою подібну мету. Але в усякому разі виконана класифікація видається логічною і доцільною. Звертає на себе увагу не тільки велика кількість, але й ретельність аналізу літератури, а також його змістовність і добросовісність. Поставлене у першому підрозділі питання отримує вичерпну відповідь.

У другому підрозділі розглядаються принципи формоутворення, а також понятійний і термінологічний апарат, що цілком логічно з точки зору послідовності викладення дослідження. Однак, не зовсім зрозуміло, чому дисертантка розділила на окремі параграфи матеріал щодо стану дослідженості і джерельної бази дослідження. Адже це органічно пов'язані питання.

Що стосується методів дослідження. Автор дисертації немовби і виклала якісь положення. Але в даній, як, між іншим, в більшості мистецтвознавчих дисертацій, методи і методики не є предметом дослідження. Використовуються загальновідомі підходи. Тому, коли дослідниця пише, що використовує метод абстрагування, а також історико-порівняльний, хронологічний, типологічний і т.п. методи, то цим самим вона нічого не говорить. Ще раз повторюю, йдеться про типовий випадок, з факту якого варто б зробити висновки не тільки дисертантам.

Таким чином, перший розділ міг би складатися з двох підрозділів: перший – про стан дослідженості і джерельну базу дослідження і другий – про принципи формоутворення. Звісно, можна було б ввести підрозділ про методи дослідження. Але це мало б сенс при умові їх новизни.

Другий розділ також став продуктом вивчення численної кількості наукової літератури. На її підставі автор насамперед здійснила структурно-типологічну класифікацію засобів пересування для людей з ОМЗ. Розділ загалом має описовий характер. Разом з тим, його зміст свідчить, що дисертанткою пророблена велика робота по впорядкуванню маси специфічної інформації, що, очевидно, вимагало від неї обширних знань і відповідної професійної проникливості. Якісний рівень цього фрагменту дослідження не викликає сумнівів. Його інформативність підсилюється завдяки поданій у додатках таблиці 2.4 – «Структурно-типологічна класифікація».

Наступні два підрозділи – 2.2 і 2.3 – містять елемент аналітичної роботи автора. Примітним є її вислів, поданий на початку підрозділу 2.2. Автор немовби зізнається: «Найменування, опис та обґрунтування принципів формоутворення в дизайні розглядаються в залежності від тих чи інших літературних джерел і

суб'єктивних уявлень їх авторів». Значить, з точки зору дисертантки, наведені нею принципи є умовним результатом дослідження. І тим не менше зміст підрозділу дає підстави для думки, що у вигляді принципів формоутворення автором отриманий безвідносний науковий результат, який знайде своє місце в системі знань дизайну, зокрема, в досліджуваній тематиці. Насправді, це конкретний результат, який становить собою цільну і послідовну систему принципів формоутворення. Всього – сім принципів, роз'яснення яких автор робить із залученням наукових коментарів широкого кола авторів, перетворюючи дослідження в документально-аналітичний опис. На мою думку, зважаючи на системність і чіткість обговорюваногорезультату, автору не завадило б представити його у вигляді послідовного списку принципів. Це, знову ж таки, спростило б сприйняття дослідження.

Підрозділ 2.3, якщо судити з назви, мав би містити аналітичну оцінку автора по поставленому питанню, в якій знайшли б відображення насамперед наукові міркування саме автора дисертації. До певної міри так і є: Наталія Вергунова дотримується наміченої нею адресної лінії дослідження, яка виражається в підборі і послідовності фактів і її поглядах на окремі напрацьовані попередниками критичні матеріали. Водночас, це аж ніяк не суб'єктивний аналіз. Навпаки, власне ставлення дослідниці проглядається крізь призму знань наведеної нею великої сукупності наукових напрацювань по темі дослідження і будується у тісному зв'язку з ними. Другий розділ загалом завершується висновками, при трактуванні яких автор виходить з критеріїв практичної важливості результатів дослідження.

Ідея теми третього розділу виглядає дещо несподіваною. Дисертантка фактично відривається від основного напрямку дослідження і ставить у розділі питання загального характеру. Зокрема, про «принципи трансформації...», про «способи трансформації...», про «структурні компоненти трансформації...». Причини подібної несподіванки зрозумілі: на даному етапі виникає потреба підготувати читача до сприйняття четвертого розділу, який присвячений проблемі застосування досліджуваних у дисертації принципів трансформації. Однак видається, що структурування матеріалу могло б бути раціональнішим. Та разом з тим, слід визнати право дослідниці на авторське тлумачення. Тим більше, що в кінцевому результаті не порушується зорієнтованість на мету дослідження.

Характеризуючи четвертий розділ, відзначимо головне: він присвячений питанню застосування результатів дисертаційних досліджень. Принаймні, це впливає з його назви: «Застосування принципів трансформації...». Щоправда, за сутністю поставлених питань вимальовується дещо інше уявлення про

спрямування розділу. Наприклад, в контекст заявленої назви не зовсім вписується питання 4.2 щодо художньо-образного вирішення засобів пересування для людей з ОМЗ. Але, знову ж таки, мусимо визнати право автора на імпровізацію.

Загалом опонована дисертація становить собою наукове дослідження актуальної і життєво важливої проблеми, яка вже тривалий час стоїть на порядку денному мистецтвознавчої науки. Текст дисертації написаний на високому науковому рівні і адекватно відображає зміст досліджуваної проблеми. Крім тексту робота включає ілюстративний додаток, який, безумовно, збагачує сформоване у читача уявлення про зміст роботи. Результати дисертаційного дослідження опубліковані в чотирнадцятьох статтях, розміщених в наукових збірниках Вищих навчальних закладів України, Росії, Білорусі – закладів, що представляють вісім міст названих країн. В їх числі, зокрема, Київ, Москва, Вітебськ. Таким чином виконується вимога щодо широти географії публікацій. Є всі підстави побажати дисертантці опублікувати матеріали даного дослідження у вигляді монографії. Користуючись нагодою, хотілося б висловити думку, яка стосується не тільки даної дисертації. Йдеться про ще одне побажання, а саме: не виводити в ілюстративні додатки схеми і таблиці, які тісно пов'язані з текстом дисертації, а включати їх по ходу викладення змісту.

Повертаючись до опонованої дисертації ще раз відзначимо, що вона виконана на належному якісному рівні і відповідає всім вимогам, які висуває ДАК України до кандидатських дисертацій. Без сумніву, її автор – Вергунова Наталія Сергіївна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.07 – «Дизайн».

Офіційний опонент
доктор мистецтвознавства,
професор кафедри дизайну
і основ архітектури
Інституту архітектури
НУ «Львівська політехніка»

/Боднар О. Я./